

УДК 351.84

МЕХАНІЗМИ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПЕНСІЙНОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Н. В. Мартиненко,

аспірант кафедри соціальної та гуманітарної політики,

Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентові України

Надано визначення поняття “механізми державного управління розвитком пенсійної системи”. Механізм державного управління розвитком пенсійної системи представлено як набір певних інституціональних і технологічних системно взаємопов’язаних у своїй дії блоків: першим блоком виступають такі елементи управління, як принципи, цілі, критерії тощо; другий блок є відповідальним за цілепокладання державного управління розвитком пенсійної системи України, вироблення і реалізацію державної політики; третім блоком виступають різні види комунікацій; четвертий блок складається з інструментів, способів, методів управління, а також механізмів управління нижчого рівня; п’ятим блоком є ресурсне забезпечення; шостий блок складається з низки управлінських технологій; сьомим блоком є власне безпосередньо керуючий вплив на об’єкт управління – пенсійну систему України.

Ключові слова: загальна теорія систем, зворотний зв’язок, механізми державного управління розвитком пенсійної системи України, модернізація Пенсійного фонду України, пенсійна система, розвиток пенсійної системи України.

N. V. Martynenko,

Postgraduate Student of Social and Humanitarian Policy Chair,

Kharkiv Regional Institute of Public Administration of National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

MECHANISMS FOR PUBLIC ADMINISTRATION OF UKRAINIAN PENSION SYSTEM DEVELOPMENT

A definition is given to the concept of ‘mechanisms for public administration of pension system development’. The mechanisms for public administration of pension system development is presented as a set of certain institutional and technological packages, system-interrelated in their action: the first unit comprises such elements of administration as principles, goals, criteria and other elements; the second unit is responsible for goal-setting of public administration of the Ukrainian pension system development, elaboration and implementation of state policy; the third unit consists of different kinds of communications; the fourth unit development includes administration tools, techniques, and methods, incorporating administrative mechanisms of lower level as well; the fifth unit is resource provision; the sixth unit comprises a variety of administrative technologies; the seventh unit is the controlling action proper, i.e. an impact on the pension system of Ukraine.

Key words: general system theory, feedback, mechanisms for public administration of Ukrainian pension system development, modernization of Pension Fund of Ukraine, pension system, development of pension system of Ukraine.

Н. В. Мартыненко,

аспірант кафедры социальной и гуманитарной политики,

Харьковский региональный институт государственного управления Национальной академии государственного управления при Президенте Украины

МЕХАНИЗМЫ ГОСУДАРСТВЕННОГО УПРАВЛЕНИЯ РАЗВИТИЕМ ПЕНСИОННОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

Дано определение понятия “механизмы государственного управления развитием пенсионной системы”. Механизм государственного управления развитием пенсионной системы представлен как набор определенных институциональных и технологических системно взаимосвязанных в своем действии блоков: первым блоком выступают такие элементы управления, как принципы, цели, критерии и т. п.; второй блок отвечает за целеполагание государственного управления развитием пенсионной системы Украины, выработку и реализацию государственной политики; третьим блоком выступают различные виды коммуникаций; четвертый блок состоит из инструментов, способов, методов управления, а также механизмов управления низшего уровня; пятым блоком является ресурсное обеспечение; шестой блок состоит из ряда управленческих технологий; седьмым блоком является непосредственно управляющее воздействие на объект управления – пенсионную систему Украины.

Ключевые слова: общая теория систем, обратная связь, механизмы государственного управления развитием пенсионной системы Украины, модернизация Пенсионного фонда Украины, пенсионная система, развитие пенсионной системы Украины.

© Мартиненко Н. В., 2017

Постановка проблеми. Ефективне функціонування пенсійної системи України є одним із найскладніших питань соціальної політики в нових умовах глобалізаційних викликів та євроінтеграційного вибору. Модернізація Пенсійного фонду України та реформування пенсійної системи зорієнтовані на структурні зміни в організації пенсійного забезпечення та страхування, на підвищення рівня і якості життя населення соціально-пенсійного статусу. У цьому контексті актуалізується наукове завдання щодо обґрунтування подальших напрямів удосконалення механізмів державного управління розвитком пенсійної системи України.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування пенсійної системи досліджували у своїх наукових працях: Л.Н.Кисіль [5] (установлено основні фактори, що визначають механізми державного регулювання процесів пенсійного забезпечення, а саме: соціальні, економічні, фінансові, юридичні), О.А.Линдюк [7] (конкретизовано механізми державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України), О.В.Насібова [9] (визначено пріоритетні напрями удосконалення фінансового механізму пенсійного забезпечення), В.С.Толуб'як [15] (запропоновано наукову концепцію реформування системи фінансових механізмів державного управління пенсійним забезпеченням), О.А.Філоненко [16] (визначено комплекс інституцій для посилення механізмів державного регулювання пенсійного забезпечення) та ін.

Мета статті – надати визначення поняття “механізми державного управління розвитком пенсійної системи”. Запропонувати й обґрунтувати структуру комплексного механізму державного управління розвитком пенсійної системи.

Виклад основного матеріалу. У сучасній теорії та практиці державного управління досить часто застосовується поняття “механізм управління”, зміст якого трактується по-різному. Так, Н.М.Мельтюхова у своїй монографії “Державне управління як єдність діяльності та відносин” наводить вісім формулювань поняття “механізм управління”, що надавались різними авторами [8, с. 141]. За наслідками проведеного дослідження вчена формулює зміст поняття “механізми державного управління” в такому вигляді: “це форма і засіб реалізації відносин учасників процесу, що містять системи технологій виконання певних управлінських дій” [8, с. 153].

Науковцями О.А.Линдюк [7, с. 15] та Л.Н.Кисіль [5, с. 16] досліджувались механізми державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи, механізми державного

управління пенсійним забезпеченням громадян в Україні відповідно та надавались визначення, здебільшого зорієнтовані на регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи та раціональне управління рухом грошових потоків.

Доволі суттєвим для нашого дослідження є визначення поняття “механізм управління”, надане А.О.Кузнецовим [6, с. 4–5].

Цікавою є точка зору О.Л.Слепишева, Д.В.Довженка, С.Г.Зирянова на розуміння терміна “механізм державного управління” [12, с. 81].

У визначеннях, наданих А.О.Кузнецовим та О.Л.Слепишевим, Д.В.Довженком, С.Г.Зиряновим, ураховано структурно-функціональний і технологічний устрої механізму державного управління, а також те, що процес функціонування механізму державного управління має упорядкований характер як у просторі, так і в часі.

Суб'єктом державного управління пенсійною системою виступають органи державного управління, які справляють безпосередній і опосередкований вплив на пенсійну систему.

Механізм пенсійної системи за своєю природою відрізняється від механізмів інших економічних систем, що зумовлює його функціонування поза інших форм фінансових відносин [16, с. 115].

Конкретна модель механізму державного управління визначається метою і об'єктом цього управління. Механізми державного управління розвитком пенсійної системи України можна інтерпретувати як певну соціально орієнтовану цілісну систему, блоки якої (методи, інструменти, способи, технології, ресурси, взаємозв'язки та ін.) створені виходячи з цілей державного управління розвитком пенсійної системи.

Вироблені теоретичною і нормативною думкою загальноприйняті управлінські поняття, такі як цілі, принципи, функції, структура, форми, методи впливу на процес, процедури, рішення, технології та технічні засоби, інформація та ін. – це ще не сам механізм управління пенсійною системою. “Проблема найчастіше полягає в конструюванні з них логічно обґрунтованих систем, в яких вони були б пов'язані у вигляді працюючого на практику цілісного механізму. Як деталі ще не механізм (не машина), так і окремі елементи і взаємозв'язки – ще не система державного управління або іншого виду управління” [1, с. 14].

Склад елементів та порядок функціонування механізмів державного управління визначається метою, засобами впливу на об'єкт, зв'язками між елементами системи, наявністю ресурсів та можливостей конкретної ситуації. Обов'язковими

складовими є: цілі, принципи, функції, методи, інформація, технологія та технічні засоби [14, с. 23].

У реальній практиці державного управління завжди є в наявності безліч цілей, підцілей і конкретних завдань управління, яким повинні відповідати і свої моделі механізмів державного управління. Саме в цьому і полягає величезна складність у теоретичному осмисленні й практичному застосуванні концепту механізму державного управління. Треба зуміти з окремих компонентів державного управління “зібрати” під конкретний об’єкт управління, а також цілі і проблеми в ньому, відповідний механізм державного управління і запустити його в роботу [12, с. 82].

Механізм державного управління розвитком пенсійної системи можна уявити як набір певних інституціональних і технологічних системно взаємопов’язаних у своїй дії блоків, що належать до державного управління пенсійною системою.

Першим блоком виступають такі елементи управління, як принципи, цілі, критерії, а також показники, що характеризують стан об’єкта управління.

Це блок цілепокладання або ціннісної направленості управління. Цей блок формується із загальних принципів, критеріїв і цілей державного управління пенсійною системою, що випливають із Конституції та законів України, указів Президента України, міжнародних договорів із пенсійного забезпечення, згода на обов’язковість яких надана Верховною Радою України, та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, інших актів законодавства.

Мету державного регулювання та нагляду у сфері загальнообов’язкового державного пенсійного страхування, принципи, засади і механізми функціонування системи загальнообов’язкового державного пенсійного страхування визначає Закон України “Про загальнообов’язкове державне пенсійне страхування” [4].

Що стосується системи показників, які характеризують стан пенсійної системи, тобто об’єкта управління, то їх слід використовувати виходячи з тих аспектів, щодо яких здійснюється безпосереднє керівництво. Функціонування вітчизняної пенсійної системи забезпечується в тому числі завдяки повноті, достовірності, адекватності аналізу та використанню таких інформаційно-статистичних показників: єдиний соціальний внесок (частина єдиного внеску, розподілена на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування); частина єдиного соціального внеску у ВВП України; державні витрати на пенсійне за-

безпечення; частина державних витрат на пенсійне забезпечення у ВВП; кількість платників єдиного соціального внеску; чисельність пенсіонерів; чисельність застрахованих осіб – найманих працівників, за яких сплачуються страхові внески і які одночасно формують майбутні власні пенсійні права; заробітна плата працівників, виходячи з якої відраховуються страхові внески, та ін. Саме ці показники дають змогу проаналізувати фінансовий стан пенсійної системи і краще зрозуміти її фінансові детермінанти з точки зору забезпечення необхідного рівня пенсійних виплат і довгострокової фінансової стійкості. Але, як слушно відмітив А.К.Соловйов, “проблеми пенсійної статистики додатково ускладнені перманентними пенсійними реформами, які пов’язані з істотними змінами параметричних характеристик і постійно вимагають корегування інформації по об’єктах державної пенсійної системи, що реформуються” [13, с. 52]. Саме тому сучасні методи управління вітчизняною пенсійною системою повинні спиратись на достовірну, повноцінну та оперативну інформацію і бути націленими на виконання її цільових функцій щодо фінансового та організаційного забезпечення виплати пенсій. Крім того, з метою аналізу і визначення трендів розвитку показники краще використовувати як в абсолютному, так і у відносному значенні. У процесі управління з метою більш глибокого розуміння процесів, що відбуваються в об’єкті управління, може виникнути необхідність введення додаткових показників.

Успіх управління багато в чому залежить від якості формування переліку використовуваних критеріїв, показників, ступеня повноти охоплення ними стану досліджуваного об’єкта – пенсійної системи України.

Механізм державного управління завжди є певною комбінацією, інваріантом поєднання елементів двох взаємопов’язаних підсистем, одна з яких являє собою людей, які працюють в органах державного управління, що володіють державним статусом, інша – це сукупність інституційних, нормативно-правових, організаційних, технологічних, технічних та інших елементів, необхідних для функціонування механізму державного управління.

Другий блок є відповідальним за цілепокладання державного управління розвитком пенсійної системи України, вироблення й реалізацію державної політики та рішень органів державного управління. Цей блок – це органи державного управління.

До елементів цього блоку належать колегіальні і персональні державні посади в органах

державного управління. Елементами або “окремими частинами” можуть виступати органи влади: Президент України і його Адміністрація, Верховна Рада України, Кабінет Міністрів України, Національний банк України, Рахункова палата України, Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Міністерство соціальної політики України, Міністерство фінансів України, Державна казначейська служба України, Державна фіскальна служба України та інші центральні органи виконавчої влади. Крім цього, у другий компонент у разі потреби можуть бути включені комітети та комісії, створювані при вищих органах законодавчої та виконавчої влади за конкретними напрямками державного управління, зокрема, Комітет з питань бюджету, Комітет з питань соціальної політики, зайнятості та пенсійного забезпечення, Комітет з питань податкової та митної політики, Комітет у справах ветеранів, учасників бойових дій, учасників антитерористичної операції і людей з інвалідністю та ін. Певними елементами цього компонента можна вважати і окремих керівників органів державної влади, які мають відповідний державний посадовий статус. Невід’ємним елементом будь-якого органу державного управління є його апарат. Державний апарат – це люди, які працюють в органі державного управління і забезпечують або безпосередньо здійснюють функції цього державного органу. Дія механізму державного управління може бути спрямована як на функціонування самих органів влади, так і безпосередньо на об’єкт управління, тобто йдеться про так звані внутрішній і зовнішній аспекти дії механізму державного управління.

Третім блоком виступають різні види комунікацій: адміністративні, функціональні, інформаційні, координаційні, технологічні та інші зв’язки, необхідні для роботи механізмів державного управління розвитком пенсійної системи як єдиної організації державного управління.

Наприклад, Пенсійний фонд України подає Мінсоцполітики України пропозиції щодо застосування законодавства про ведення обліку застрахованих осіб у системі загальнообов’язкового державного соціального страхування та разом із Міністерством надає роз’яснення з питань призначення, перерахунку та виплати пенсій [10]. Центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну податкову і митну політику, відповідно до покладених на нього завдань аналізує та спільно з Пенсійним фондом і фондами загальнообов’язкового державного соціального страхування прогнозує надходження коштів від сплати єдиного внеску [2].

У реальній практиці всі зв’язки можуть у процесі управління виступати як самостійно, так і в різних комбінаціях, відображаючи складну організованість державного устрою і управління, а також одночасно будучи як адміністративним, так і функціональним та інформаційним взаємозв’язками.

У свою чергу, наприклад, інформаційні зв’язки можуть бути прямими і зворотними, формальними і неформальними, активними і пасивними. У цілому побудова комунікаційного компонента механізму державного управління розвитком пенсійної системи має відповідати структурно-функціональному устрою другого блоку (органів державного управління) та його взаємодії з об’єктом управління.

Кажучи про структурно-функціональний і технологічний устрої механізму державного управління розвитком пенсійної системи, варто звернути увагу на те, що процес функціонування механізму державного управління розвитком пенсійної системи має упорядкований характер як у просторі, так і в часі.

Четвертий блок моделі механізму державного управління розвитком пенсійної системи України складається з інструментів, способів, методів управління, а також механізмів управління нижчого рівня.

Інструменти управління розглядаються як “способи і засоби підтримки, підкріплення, забезпечення, практичної реалізації керуючих впливів, управлінських рішень” [11, с. 141]. Під інструментом механізму державного управління розуміється все те, що застосовується для управління процесами досягнення мети, вирішення проблеми, втілення в життя намічених впливів на об’єкт управління суб’єктом управління. Інструменти механізму державного управління служать “знаряддям”, “засобом управлінської праці”, за допомогою якого реалізується управлінський вплив на об’єкт управління, їх можна згрупувати на адміністративні, правові, економічні, фінансові, організаційні, політичні, психологічні.

Щодо зазначеного В.С.Толуб’як робить досить важливий для державного управління пенсійною системою висновок: “державне регулювання системи пенсійного забезпечення полягає у сукупності форм, методів та інструментів, за допомогою яких держава впливає на діяльність суб’єктів господарювання і ринкову кон’юнктуру з метою формування та розподілу необхідних фінансових ресурсів для виплати пенсій” [15, с. 27]. Учений зазначає, що “головною метою державного регулювання фінансових механізмів пенсійного за-

безпечення є реалізація ефективної та зрозумілої пенсійної політики, спрямованої на забезпечення гідного рівня життя людей похилого віку, адекватного їхнім життєвим потребам” [15, с. 27].

О.В.Насібова також зазначає, що “здатність пенсійної системи акумулювати достатню кількість коштів для здійснення відповідних виплат громадянам залежить від ефективності фінансового механізму пенсійного забезпечення як інструменту реалізації державної політики соціально-економічного розвитку країни” [9, с. 14–15].

Органи державного управління правомірно сприймати не тільки як суб’єкт державного управління (другий блок механізму), але і як своєрідне “знаряддя” державної управлінської праці, тобто як інструмент механізму управління. Так, з одного боку, Пенсійний фонд України, безумовно, є суб’єктом управління пенсійною системою, з другого – він є і інструментом впливу на пенсійну систему. Зокрема, це проявляється в прийнятті Пенсійним фондом України відповідних нормативно-правових актів – постанов правління Пенсійного фонду України, що реєструються в Міністерстві юстиції України. У Положенні про Пенсійний фонд України передбачено, що Пенсійний фонд України в межах повноважень, передбачених законом, на основі і на виконання Конституції та законів України, актів Президента України та постанов Верховної Ради України, прийнятих відповідно до Конституції та законів України, актів Кабінету Міністрів України, наказів Мінсоцполітики України видає акти організаційно-розпорядчого характеру, організовує і контролює їх виконання. Проекти нормативно-правових актів Пенсійного фонду України погоджуються з Мінсоцполітики [10].

До основних інструментів механізму державного управління стосовно пенсійної системи слід віднести такі: нормативно-правові акти; контроль і нагляд; соціально-економічний прогноз; Державний бюджет України і бюджет Пенсійного фонду України та ін. Як видно, набір інструментів, способів і методів управління пенсійною системою досить великий.

П’ятим блоком моделі механізму державного управління є його ресурсне забезпечення. До основних видів ресурсів, без наявності яких дія механізму державного управління пенсійною системою неможлива, належать: владні (адміністративні), фінансові, правові, організаційні, людські (кадрові), матеріально-технічні та інші види ресурсів. Владний або, як його ще називають, – адміністративний, ресурс органів державного управління виявляється в прийнятих

управлінських правових актах та в діяльності посадових осіб органів державного управління, що спонукають до певних дій з досягнення та дотримання державних установок суб’єктами пенсійної системи.

Фінансовий ресурс у вигляді власних надходжень, що складаються із суми єдиного внеску, розподіленої на загальнообов’язкове державне пенсійне страхування; коштів, сплачених банками за користування тимчасово вільними коштами Пенсійного фонду України; коштів на виплату різниці в пенсійному забезпеченні наукових (науково-педагогічних) працівників інших наукових установ, організацій, підприємств та вищих навчальних закладів; кошти від підприємств на покриття фактичних витрат на виплату та доставку пенсій, призначених відповідно до пункту “а”–“з” частини першої ст. 13 Закону України “Про пенсійне забезпечення” [4]; коштів на виплату пенсій іноземним пенсіонерам, які проживають на території України, та інших надходжень, а також коштів Державного бюджету України на фінансове забезпечення виплати пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за пенсійними програмами, та дефіциту коштів Пенсійного фонду України.

Шостим блоком моделі механізму державного управління є різні управлінські технології, зокрема технології планування, прийняття рішень, контрольної діяльності, здійснення управлінської діяльності і т. ін.

Управлінська технологія є одним із проявів соціальних технологій, що відображає і організує безпосередньо управлінські процеси [1, с. 256].

Технологія є системою жорстко скоординованих елементів: “цілі – процедури (правила) – технічні засоби – операції (дії) – мотиви (стимули)”, дотримання якої передбачає отримання бажаного результату [1, с. 513].

Під технологією управління пенсійною системою розуміється упорядкована в просторово-часовому відношенні, цілеспрямована і ціннісно-орієнтована діяльність органів державного управління.

Тому як управлінську технологію варто розглядати лише ту організацію управлінської діяльності, яку відрізняють раціональність і ефективність [1, с. 257].

Основним напрямом удосконалення адміністративних технологій у пенсійній системі є зниження адміністративних бар’єрів та перехід на надання послуг в електронному вигляді. Саме тому вже як два роки Пенсійний фонд України проводить глобальну роботу із запровадження

нових технологій та сучасних сервісів обслуговування громадян. Одне із найважливіших досягнень Фонду – модернізація реєстру застрахованих осіб, який є частиною загального Реєстру державного соціального страхування. На базі реєстру створено нову централізовану систему призначення та виплати пенсій, стали реальністю електронна пенсійна справа та електронне пенсійне посвідчення. У модернізованому реєстрі застрахованих осіб базуватиметься також електронна система реєстрації трудових відносин.

Сьомим блоком є власне безпосередньо керуючий вплив на об'єкт управління – пенсійну систему. Призначення механізму державного управління розвитком пенсійної системи проявляється в його реальному зовнішньому впливі на об'єкт управління й отримання в остаточному підсумку його заданого стану (поведінки, характеристик, властивостей, показників і т. ін.). Слід розуміти, що “реальність, дійсність, “буття” управління проявляється тільки виключно в керуючих впливах на відповідні процеси” [1, с. 448]. Принципово важливо, щоб здійснюваний механізмом державного управління вплив “був неодмінно реалізований: доведено до керованого процесу і впроваджено в його організацію та функціонування” [1, с. 449] і виразилося у відповідній поведінці людей і в заданому стані самого об'єкта управління.

У системі управління взаємозв'язок суб'єкта управління та об'єкта управління здійснюється за допомогою керуючого впливу і зворотного зв'язку. Причому керуючий вплив повинен “зацікавити”, “зрезонувати” об'єкт управління, а в крайньому випадку і примусити його до заданої поведінки або стану. Одночасно, використовуючи зворотний зв'язок, суб'єкт управління повинен відслідковувати результат керуючого впливу на об'єкт і своєчасно та адекватно реагувати на зміни, що відбуваються в ньому. Основні канали зворотного зв'язку в державному управлінні функціонують на основі чинного законодавства та регулюються законами, указами Президента, постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативно-правовими актами.

Сукупність реакцій соціуму утворює зовнішнє середовище, в якому працює Пенсійний фонд України зокрема та вся пенсійна система взагалі, яке впливає на їх діяльність.

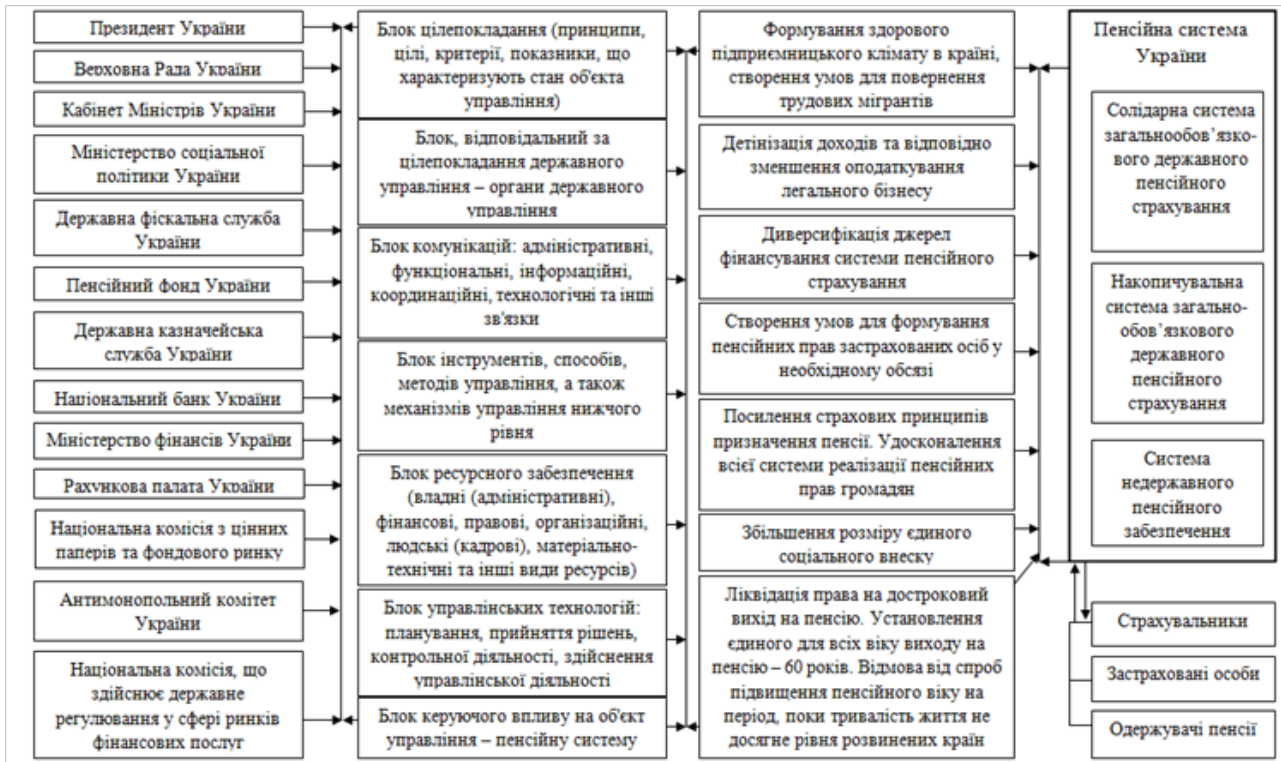
Слід зазначити, що особливим керуючим впливом у механізмі державного управління розвитком пенсійної системи виступає контроль у всіх своїх проявах. Контроль присутній практично на кожному етапі, стадії управлінського процесу, він супроводжує весь процес роботи меха-

нізму управління у своїй інформаційній формі, крім того, проявляється у відносно одноразових адресних контрольних діях щодо об'єкта управління – пенсійної системи, її окремих елементів. Контроль охоплює діяльність суб'єктів пенсійної системи з перевірки та забезпечення правильності й законності здійснення всіх фінансових процесів у рамках фінансового механізму пенсійного страхування. Контрольними функціями у сфері фінансових відносин пенсійного страхування наділені: Пенсійний фонд України, Державна фіскальна служба України, Державна казначейська служба України та ін. І як наслідок, у разі виявлення відхилень контролюючі органи зобов'язані розробляти заходи щодо їх усунення.

Таким чином, контрольними властивостями володіють тією чи іншою мірою відповідно до своїх функцій усі органи державного управління і навіть об'єкт управління, оскільки в державному управлінні контроль може виступати активним зворотним зв'язком, змінюючи, по суті, в певних обставинах місцями суб'єкт і об'єкт управління.

Від органічності взаємодії всіх суб'єктів пенсійної системи України залежить ефективність управління цим механізмом і, як наслідок, усім процесом пенсійного страхування [16, с. 115].

Аналізуючи наведений вище механізм державного управління розвитком пенсійної системи України, можна зазначити, що державний контроль у сфері пенсійного забезпечення як складова державного регулювання повинен бути комплексним і сприяти не тільки виявленню порушень, як правило, постфактум, а забезпечити удосконалення пенсійної системи та її поступальний розвиток. Формування цілісної картини розвитку пенсійної системи неможливо без урахування всіх факторів економічного та соціального характеру, що впливають на її роботу, взаємодію базових елементів та інститутів. Зважаючи на те, що прийняття ефективних управлінських рішень без урахування причинно-наслідкових зв'язків та розуміння прогностичних тенденцій доволі ускладнено, враховуючи велику кількість елементів та взаємозв'язків як у рамках самої пенсійної системи, так і в зовнішньому контексті, їх було згруповано у відповідні блоки та пов'язано з основними напрямками розвитку пенсійної системи, а саме: формування здорового підприємницького клімату в країні, створення умов для повернення трудових мігрантів; диверсифікація джерел фінансування системи пенсійного страхування; детінізація доходів та відповідно зменшення оподаткування легального бізнесу; створення умов для формування пенсійних прав застрахованих

Комплексний механізм державного управління розвитком пенсійної системи України

осіб у необхідному обсязі; збільшення розміру єдиного соціального внеску; посилення страхових принципів призначення пенсії; удосконалення всієї системи реалізації пенсійних прав громадян; ліквідація права на достроковий вихід на пенсію; установлення єдиного для всіх віку виходу на пенсію – 60 років; відмова від спроб підвищення пенсійного віку на період, поки тривалість життя не досягне рівня розвинених країн (див. рисунок). Зазначена схема дає змогу зрозуміти призначення механізму державного управління розвитком пенсійної системи України, яке проявляється в його реальному зовнішньому впливі на пенсійну систему для вирішення завдань її розвитку, забезпечення її стійкого функціонування та надання їй заданого стану.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Запропоновано розглядати механізм державного управління розвитком пенсійної системи України як соціально-орієнтовану сукупність елементів (інструменти, способи, методи, технології, ресурси, взаємозв'язки та ін.), за допомогою яких органи державного управління здійснюють цілеспрямований просторово-часовий структурно-упорядкований і послідовний вплив на пенсійну систему для вирішення завдань її розвитку, забезпечення її стійкого функціонування та надання їй

заданого стану в єдності із зовнішнім середовищем, від стану якого залежить її ефективність.

Саме завдяки цьому розумінню маємо можливість представити структуру такого механізму у вигляді набору інституціональних і технологічних взаємопов'язаних у своїй дії блоків, що створені виходячи з цілей та напрямів державного управління розвитком пенсійної системи: першим блоком виступають такі елементи управління, як принципи, цілі, критерії та показники, що характеризують стан пенсійної системи; другий – є відповідальним за цілепокладання державного управління розвитком пенсійної системи України, вироблення й реалізацію державної політики; третім виступають різні види комунікацій; четвертий складається з інструментів, способів, методів управління та механізмів управління нижчого рівня; п'ятим є ресурсне забезпечення; шостий блок складається з низки управлінських технологій; сьомим є власне безпосередньо керуючий вплив на об'єкт управління – пенсійну систему України. Такий підхід, з одного боку, дає можливість всебічно розуміти поточний стан пенсійної системи України, з другого – зробити висновок, в якому напрямі повинна розвиватись пенсійна система України.

Отримані в процесі дослідження результати дають підстави для визначення як перспективного поглибленого подальшого опрацювання управлінських підходів до розвитку пенсійної

системи, передусім, здійснення аналізу механізмів зворотного зв'язку в державному управлінні розвитком пенсійної системи України.

Список використаних джерел

1. Атаманчук Г. В. Теория государственного управления : курс лекций / Г. В. Атаманчук. – М. : Изд-во ОМЕГА-Л, 2005. – 584 с.
2. Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 08 лип. 2010 р. № 2464-VI. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17>
3. Про загальнообов'язкове державне пенсійне страхування [Електронний ресурс] : Закон України від 09 лип. 2003 р. № 1058-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15>
4. Про пенсійне забезпечення [Електронний ресурс] : Закон України від 05 листоп. 1991 р. № 1788. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12>
5. Кисіль Л. Н. Механізми державного управління пенсійним забезпеченням громадян в Україні : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 / Кисіль Людмила Нажмутдінівна. – Донецьк : [б.в.], 2012. – 20 с.
6. Кузнєцов А. О. Інноваційні технології в державному регулюванні соціально-економічного розвитку регіону : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 / Кузнєцов Андрій Олегович. – Харків, 2006. – 20 с.
7. Линдюк О. А. Механізми державного регулювання фінансового забезпечення пенсійної системи України : автореф. дис. ... канд. держ. упр. : 25.00.02 / Линдюк Олена Анатоліївна. – Київ : [б.в.], 2012. – 20 с.
8. Мельтюхова Н. М. Державне управління як єдність діяльності та відносин : монографія / Н. М. Мельтюхова. – Харків : Вид-во ХарРІ НАДУ "Магістр", 2010. – 204 с.
9. Насібова О. В. Фінансовий механізм пенсійного забезпечення в Україні : автореф. дис. ... канд. екон. наук : 08.00.08 / Насібова Ольга Вікторівна. – Київ, 2015. – 20 с.
10. Про затвердження Положення про Пенсійний фонд України [Електронний ресурс] : Постанова Кабінету Міністрів України від 23 лип. 2014 р. № 280. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF>
11. Райзберг Б. А. Государственное управление экономическими и социальными процессами : учеб. пособие / Б. А. Райзберг. – М. : ИНФРА-М, 2008. – 384 с. – (Высшее образование).
12. Слепышев А. Л. Понятие, свойства и основные компоненты механизма государственного управления: региональный аспект / А. Л. Слепышев, Д. В. Довженко, С. Г. Зырянов // Социум и власть. – 2012. – Вып. 6 (38). – С. 81–87.

References

1. Atamanchuk, H.V. (2005), *Teorija gosudarstvennogo upravlenija: kurs lekcij* [Theory of Public Administration: Lecture course], OMEGA-L Publisher, Moscow, Russian Federation.
2. The Verkhovna Rada of Ukraine (2010), Law of Ukraine "On the collection and accounting of a single fee for obligatory state social insurance", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2464-17> (Accessed 12 July 2017).
3. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), Law of Ukraine "On Compulsory State Pension Insurance", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1058-15> (Accessed 12 July 2017).
4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1991), Law of Ukraine "On pensions", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1788-12> (Accessed 09 July 2017).
5. Kysil', L.N. (2012), "Mechanisms of public administration of citizens' pensions in Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Administration, Donetsk State University of Management, Donetsk, Ukraine.
6. Kuznyetsov, A.O. (2006), "Innovative technologies in state regulation of socio-economic development of the region", Ph.D. Thesis, Public Administration, Kharkiv Regional Institute for Public Administration of the National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kharkiv, Ukraine.
7. Lyndyuk, O.A. (2012), "Mechanisms of state regulation of financial provision of the pension system of Ukraine", Ph.D. Thesis, Public Administration, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
8. Mel'tyukhova, N.M. (2010), *Derzhavne upravlinnyia yak yednist' diyal'nosti ta vidnosyn* [Public administration as a unity of activities and relationships], Publisher KharRI NADU "Mahistr", Kharkiv, Ukraine.
9. Nasibova, O.V. (2015), "Financial mechanism of pension provision in Ukraine", Ph.D. Thesis, Money, Finance and Credit, Kyiv National University of Trade and Economics, Kyiv, Ukraine.
10. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2014), Resolution "On Approval of the Regulation on the Pension Fund of Ukraine" of 23 July 2014 no. 280, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/280-2014-%D0%BF> (Accessed 03 July 2017).
11. Rayzberh, B.A. (2008), *Gosudarstvennoe upravlenie jekonomicheskimi i social'nymi processami: uchebnoe posobie* [State management of economic and social processes: Textbook], INFRA-M Publisher, Moscow, Russian Federation.
12. Slepyshev, A.L., Dovzhenko, D.V. and Zyryanov, S.H. (2012), "The concept, properties and main components of the mechanism of public administra-

13. Соловьев А. К. Информационное обеспечение актуального оценивания финансового состояния пенсионной системы России [Электронный ресурс] / А. К. Соловьев, С. А. Донцова. – Режим доступа : elibrary.ru/art2015/bv3154.pdf/download
14. Теоретико-методологічні засади державного управління: формування понятійного апарату : метод. рек. / авт. кол. : В. В. Корженко, В. В. Говоруха, О. Ю. Амосов та ін.; за заг. ред. В. В. Корженка. – Київ : НАДУ, 2009. – 56 с.
15. Толуб'як В. С. Трансформація фінансових механізмів державного управління пенсійною системою в Україні : автореф. дис. ... д-ра держ. упр. : 25.00.02 / Толуб'як Віталій Семенович. – Київ, 2012. – 36 с.
16. Філоненко О. А. Механізми державного регулювання пенсійної системи в Україні. Механізми державного управління / О. А. Філоненко // Вісн. АМСУ. – 2014. – № 2 (11). – С. 114–119. – (Серія: "Державне управління").
13. Solov'ev, A.K. and Dontsova, S.A. (2015), "Information support of actuarial estimation of the financial condition of the Russian pension system", available at: <http://elibrary.ru/art2015/bv3154.pdf/download> (Accessed 18 July 2017).
14. Korzhenko, V.V., Hovorukha, V.V., Amosov, O.Yu. et al; Korzhenko, V.V. (editor) (2009), *Teoretyko-metodolohichni zasady derzhavnoho upravlinnia: formuvannia poniatijnoho aparatu: metodychni rekomendatsii* [Theoretical and methodological principles of public administration: the formation of the conceptual apparatus: Guidelines], Publisher KharRI NADU "Mahistr", Kharkiv, Ukraine.
15. Tolub'iak, V.S. (2012), "Transformation of financial mechanisms of public administration of pension system in Ukraine", D.Sc. Thesis, Public Administration, Municipal Management Academy, Kyiv, Ukraine.
16. Filonenko, O.A. (2014), "Mechanisms of regulation of the pension system in Ukraine. Mechanisms of public administration", *Visnyk AMSU. Seriya: "Derzhavne upravlinnya"*, vol. 2(11), pp. 114–119.